

ראיתי נחש כקורת בית הכרד:

ג. אמר לעדים בואו והעידוני, ואמרו לו: **שבועה שלא נעידך!** הרי הם נשבעים לבטל את חובתם שחייבים העדים להעיד, והוא דבר שאינו אפשר.

ד. **נשבע לבטל את המצוה.** כגון: **שלא לעשות סוכה, ושלא ליטול לולב, ושלא להניח תפילין,** שאין שבועתו חלה, ואינו חייב עליה משום שבועת ביטוי.

זו היא שבועת שוא, שחייבין על זדונה מכות, ועל שגגתה פטור מקרבן.

האומר שבועה שאוכל כבר זו, וחזר ונשבע להיפוך, שבועה שלא אוכלנה, הרי שבועתו הראשונה היא שבועת ביטוי, והשניה היא שבועת שוא. שהרי אין בכוחו להשבע לבטל את שבועתו הראשונה. ולכן, אם אכלה, עבר על שבועת שוא בלבד, ופטור מהקרבן. ואם לא אכלה, עבר על שבועת ביטוי, וחייב קרבן.

גמרא:

שנינו במשנה שהנשבע לשנות את הידוע לאדם הרי זה שבועת שוא.

אמר עולא: והוא שניכר לג' בני אדם, אבל ניכר רק לשנים אין זה שבועת שוא אלא שבועת שקר.

שנינו במשנה: **נשבע על דבר שאי אפשר לו להיות כגון אם לא ראיתי גמל פורח באויר.**

והוינן בה: מאי קאמר? והא שבועה

יתחייב אחת משום שבועתו השניה ואם יחזור ויאכל ענבים יתחייב שתיים, גם משום שבועתו הראשונה. אך אם **אכל תאנים, והפריש קרבן על אכילת התאנים, ואחר כך אכל ענבים לחודייהו,** אינו מתחייב קרבן נוסף משום שבועתו הראשונה, כיון שכבר הפריש קרבן על אכילת התאנים, תו לא מיצטרפי התאנים לענבים לחיוב קרבן על שבועתו הראשונה, ועל אכילת הענבים כשלעצמם אינו חייב קרבן כי **הויא להו ענבים חצי שיעור** משבועתו על ענבים ותאנים, **ואחצי שיעור לא מיחייב קרבן!**

ואם כן, **הבא נמי, כגון שאמר שבועה שלא אוכל עשר, וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תשע, ואכל תשע, והפריש קרבן על שבועתו שלא לאכול תשע, ואחר כך אכל תאנה עשירית,** ואינו מתחייב על שבועתו הראשונה שלא לאכול עשר, דכיון שהפריש קרבן על אכילת התשע אין העשירית מצטרפת אל התשע, ואילו על אכילת העשירית כשלעצמה אינו חייב קרבן כי **הויא לה עשירית חצי שיעור** משבועתו שלא לאכול עשר, **ואחצי שיעור לא מיחייב קרבן.**

מתניתין:

איזו היא שבועת שוא שלוקה עליה, אך אינו חייב קרבן?

א. **נשבע לשנות את הדבר הידוע לאדם.** כגון: אמר בשבועה על העמוד של אבן שהוא של זהב. או על האיש שהוא אשה, ועל אשה שהיא איש!

ב. **נשבע על דבר שאי אפשר לו להיות: אם לא ראיתי גמל שפורח באויר, ואם לא**

פומיה, והדרא קושיא דילמא האי גברא ציפורא רבא חזי וקרא לה בשם גמלא. וכי קא משתבע אדעתא דידיה קא משתבע?

ומשנינן: לא מוכח מהתם שיכול להשבע על דעתו. כי התם, משום קניא דרבא הוא דבעינן לומר לו שלא על דעתו אנו משביעין אותו אלא על דעת בית דין. דחיישנין שמא יפקיד הנתבע את סכום התביעה בידי התובע ללא ידיעתו, וישבע הנתבע שהחזיר את החוב או את הפקדון, ולאחר מכן יחזור ויטלנו מהתובע מבלי שיבחין בהונאה. וכמו שאירע במעשה אצל רבא, שהושיט הנתבע לתובע קנה שבתוכו היו מוסתרות מעות, וביקשו להחזיק את הקנה עד שישבע לו, ולאחר השבועה [שנשבע שהחזיר את התביעה] חזר ונטל את הקנה עם המעות המוסתרות שבתוכו מידי התובע. ולכן תיקנו להשביע את הנתבע על דעת בית דין, שהרי שם, גם אם נלך לפי פיו ולא לפי דעתו, ביכולתו להונות את התובע, שנשבע שהחזיר לו את החוב או את הפקדון ואכן החזיר לו, אלא שבאמצעי רמיה הוא נוטלו לאחר מכן בחזרה.

תא שמע: וכן מצינו כשהשביע משה את ישראל, אמר להן: דעו, שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתו!

ואמאי היה צריך משה להשביעם על דעת המקום ועל דעתו? לימא להו — קיימו מאי דאמר אלוהה? לאו, משום דילמא מסקי אדעתיהו שמקבלים עליהם לקיים דברי עבודת כוכבים שהם קוראים לה, מדעתם, אלוה!

שראיתי גמל פורח לא קאמר, ואם כן תיקשי מאי שבועה היא זאת כשאומר "אם לא ראיתי"?

ומשנינן: אביי אמר: תני במתניתין — שבועה שראיתי גמל פורח.

רבא אמר: הכא איירי באומר יאסרו כל פירות שבטולם בשבועה עלי, אם לא ראיתי גמל פורח באויר.

אמר ליה רבינא לרב אשי: אמאי הוי שבועת שוא? ודילמא האי גברא ציפורא רבא [צפור גדולה] חזי, ואסיק ליה שמא וקרא לה בשם "גמלא", וכי קא משתבע שראה גמל פורח אדעתיה דידיה, דקרי ליה לציפורא רבא בשם גמלא, אישתבע. ונמצא שאמר אמת בשבועתו?

וכי תימא בתר פומיה אזלינן, ולא אזלינן בתר דעתיה, ולפי מה שמוציא מפיו הוי גמל פורח גמל ממש, והא תניא: כשמשביעין אותו, את הנתבע, שבועת הפקדון, אומרים לו: הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעים אותך אלא על דעת המקום ועל דעת בית דין! ומדייקת הגמרא: מאי טעמא בעינן לומר לו שמשביעין אותו על דעת בית דין, לאו, משום דאמרינן דילמא הנתבע איסקונדרי יחיב ליה, שנתן הנתבע לתובע חתיכות עץ קטנות, ואסיק להו שמא זוזי, וכינה אותם הנתבע בשם זוזי, דכי קא משתבע שהחזיר את הזוזי שתובע ממנו, אדעתיה דידיה קא משתבע, שלדעתו הוא נשבע שהחזיר לו את חתיכות העץ, ולהכי איצטריך להשביעו על דעת בית דין! ומוכח, שאילו לא היו משביעים אותו על דעת בית דין היתה השבועה על דעתו ולא אזלינן בתר

ומוכח דאזלינן בתר דעתייהו, והדרא קושיא דילמא הנשבע ראה גמל פורח מתכוון למה שהוא קורא גמל?

ודחינן: לא. מהכא לא מוכח מידי, כי איבעי ליה למשה להשביעם על דעת המקום ועל דעתו משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה, דכתיב "אלהי כסף ואלהי זהב", ומשום הכי היה צריך להשביעם על דעת המקום ועל דעתו.

ופרכינן: ולימא להו משה לישראל: קיימו תורה ולא היה צריך להשביעם על דעת המקום ועל דעתו, ומדלא עשה כן מוכח דיתכן דבני ישראל היו קוראים "תורה" לדברים שהם כנגד התורה לפיכך הוצרך להשביעם על דעת המקום, ומוכח דבסתמא נשבעים על דעתם?

ומשנינן: אם היה משה אומר "קיימו תורה", הם היו יכולים לומר שרק חדא תורה בלבד יקיימו, בעוד שצריך לקיים תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

ופרכינן: ולימא להו משה קיימו שתי תורות!?

ומשנינן: שמא יעלה על דעתם ששתי התורות הן תורת הטאת ותורת אשם, ולא היו נשבעים על שאר המצוות.

ופרכינן: ולימא להו קיימו כל התורה כולה!?

ומשנינן: דלמא מסקו אדעתייהו דעבודת כוכבים היא דאיקרי תורה. דאמר מר: חמורה עבודת כוכבים, שכל הכופר בה כמורה בכל התורה כולה, ויקבלו עליהם שלא לעבוד עבודת כוכבים בלבד, ולא את שאר המצוות.

ופרכינן: ולימא להו קיימו מצוה: ולא תהיה לכך משמעות אחרת?

ומשנינן: אי אמר הכי הווי מסקי אדעתייהו לקיים חדא מצוה בלבד.

ופרכינן: ולימא להו קיימו מצוות!?

ומשנינן: מצוות — תרתי בלבד משמע!

ופרכינן: ולימא להו קיימו כל המצוות כולן!?

ומשנינן: הוה משמע מצוות ציצית בלבד, דאמר מר שקולה מצוות ציצית כנגד כל המצוות כולן!

ופרכינן: ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצוות!?

ומשנינן: ולטעמיך, שרצית לומר כי מה שאמר להם משה לא על דעתכם, הוא משום דילמא מסקי אדעתייהו מאי דבעו ומסקי ליה שמא וישבעו על כך, אמאי אמר להם משה שמשביעם על דעת המקום ועל דעתו למה לי? והרי כדי להוציא משבועה על דעתם די בדבר אחד, או על דעתו של משה, או על דעתו של מקום.

אלא, כך אמר משה לישראל: לא על דעתכם כט-ב אתם נשבעים, דהוי שבועה שיש לה היתר, אלא על דעת המקום ועל דעתי שהיא שבועה שאי אפשר להתירה, כי שבועה על דעת אחרים אי אפשר להתירה, שכל נדר ושבועה על דעת רבים אין להם התרה. ואמר להו משה הכי, כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו.

שנינו במשנה: ואם לא ראיתי נחש בקורת